

Чорна А. М.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності

факультету права та масових комунікацій

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЗМІСТ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Анотація. У статті проаналізовано основні положення ряду нормативно-правових актів та встановлено перелік прав платників податків. Окреслено вичерпний перелік елементів правового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання. Зроблено висновок про взаємопов'язаність складових елементів досліджуваного механізму, який містить у собі взаємопов'язані юридичні засоби, що відзначаються комплексним характером і полягають у застосуванні легалізованих форм впливу.

Ключові слова: механізм правового регулювання, суб'єкт підприємницької діяльності, права суб'єкта підприємницької діяльності, суб'єкт господарювання, сфера оподаткування, платник податку.

Постановка проблеми. Загальновідомим є той факт, що створення та відпрацювання механізму адміністративно-правового регулювання тієї чи іншої сфери соціальних відносин є наразі однією з основних проблем вітчизняної юридичної науки [1, с. 112]. Не є виключенням і сфера функціонування суб'єктів підприємницької діяльності через призму застосування системи оподаткування на території України.

Стан наукового дослідження. Значна увага була приділена з'ясуванню сутності, визначенню складових елементів та диференціації типових ознак адміністративно-правового механізму забезпечення прав певних суб'єктів у окремих сферах суспільної діяльності з боку таких правників, як: В. Б. Авер'янов, С. С. Алексеев, О. М. Бандурка, В. Л. Грохольський, М. В. Маркарейко, Е. А. Котельнікова, А. Т. Комзюк, І. А. Семенцова, І. П. Голосніченко, Ю. А. Тихомиров, М. М. Тищенко, С. В. Ківалов, О. І. Остапенко та інших. Однак на сьогодні на сторінках наукової літератури вбачається брак досліджень, які б носили комплексний характер та розкривали зміст механізму забезпечення прав суб'єктів підприємницької діяльності в сфері оподаткування. Зазначене виголошує актуальність обраної теми дослідження та вимагає постановки чіткої мети, що полягає у з'ясуванні механізму забезпечення прав суб'єктів підприємницької діяльності в сфері оподаткування.

Виклад основного матеріалу. Важливим аспектом розкриття змісту адміністративно-правового механізму забезпечення прав суб'єктів підприємницької діяльності в сфері оподаткування є розробка інформаційної моделі видів юридичних елементів такої системи. А тому пропонуємо розпочати з висвітлення основних прав фізичних та юридичних осіб у вказаному напрямі, розкриття змісту елементів правового забезпечення їх господарської діяльності, що надасть змогу встановити схематичні точки перетину для наукового забезпечення досягнення поставленої вище задачі.

Так, наприклад, ст. 17 Податкового кодексу України закріплює такі права платника податків:

1) безоплатно отримувати в контролюючих органах, у тому числі і через мережу Інтернет, інформацію про податки та збо-

ри і нормативно-правові акти, що їх регулюють, порядок обліку та сплати податків та зборів, права та обов'язки платників податків, повноваження контролюючих органів та їх посадових осіб щодо здійснення податкового контролю;

2) представляти свої інтереси в контролюючих органах самостійно, через податкового агента або уповноваженого представника;

3) обирати самостійно, якщо інше не встановлено чинним законодавством, метод ведення обліку доходів і витрат;

4) користуватися податковими пільгами за наявності підстав у порядку, встановленому чинним законодавством;

5) одержувати відстрочення, розстрочення сплати податків або податковий кредит в порядку і на умовах, встановлених чинним законодавством;

6) бути присутнім під час проведення перевірок та надавати пояснення з питань, що виникають під час таких перевірок, ознайомлюватися та отримувати акти (довідки) перевірок, проведених контролюючими органами, перед підписанням актів (довідок) про проведення перевірки, у разі наявності зауважень щодо змісту (тексту) складених актів (довідок) підписувати їх із застереженням та подавати контролюючому органу письмові заперечення в порядку, встановленому чинним законодавством;

7) оскаржувати в порядку, встановленому чинним законодавством, рішення, дії (бездіяльність) контролюючих органів (посадових осіб), надані контролюючими органами податкової консультації;

8) вимагати від контролюючих органів проведення перевірки відомостей та фактів, що можуть свідчити на користь платника податків;

9) на нерозголошення контролюючим органом (посадовими особами) відомостей про такого платника без його письмової згоди та відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, державну, комерційну чи банківську таємницю та стали відомі під час виконання посадовими особами службових обов'язків, крім випадків, коли це прямо передбачено законами;

10) на залік чи повернення надміру сплачених, а також надміру стягнутих сум податків та зборів, пені, штрафів у порядку, встановленому чинним законодавством;

11) на повне відшкодування збитків (шкоди), заподіяних незаконними діями (бездіяльністю) контролюючих органів (їх посадових осіб), у встановленому законом порядку;

12) за методикою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, вести облік тимчасових та постійних податкових різниць, та використовувати дані такого обліку для складання декларації з податку на прибуток та інші [2].

Щодо ж до захисту прав суб'єктів господарювання, вичерпний перелік елементів правового забезпечення їх діяльності міститься в ст. 20 Господарського кодексу України, а саме:

- 1) визнання наявності або відсутності прав;
- 2) визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемляють права та законні інтереси суб'єкта господарювання або споживачів;
- 3) визнання недійсними господарських угод з підстав, передбачених законом;
- 4) відновлення становища, яке існувало до порушення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання;
- 5) припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення;
- 6) присудження до виконання обов'язку в натурі;
- 7) відшкодування збитків;
- 8) застосування штрафних санкцій;
- 9) застосування оперативного-господарських санкцій;
- 10) застосування адміністративно-господарських санкцій;
- 11) установа, зміни і припинення господарських правовідносин та інші способи, передбачені чинним законодавством [3].

Ми можемо помітити, що складові елементи наведених механізмів містять взаємопов'язані юридичні засоби, що відзначаються комплексним характером і полягають у застосуванні легалізованих форм впливу, як-от:

а) внаслідок виявлення ознак порушення прав суб'єкта оподаткування, внаслідок неправомірних дій органів державного нагляду (контролю), їх посадових чи службових осіб, застосовуються правові засоби усунення негативних наслідків з метою врегулювання ситуації, що склалася, а також відновлення порушених законних інтересів;

б) у зв'язку з наявністю в суб'єкта підприємницької діяльності виробничих потужностей із використанням окремих категорій сировини (наприклад, спирту етилового), застосування правових засобів зміни чи припинення господарських правовідносин у зв'язку з удосконаленням норм законодавства в цій сфері;

в) з метою отримання відстрочення сплати обов'язкових платежів до Державного бюджету України, застосовуються правові засоби роз'яснення такого права й ініціації процедурних відносин у вказаному спрямуванні;

г) у зв'язку з реформуванням системи нормативно-правового регулювання діяльності закладів, установ, організацій у сфері оподаткування, застосування правових засобів оптимізації механізму утримання безоплатних стягнень до державного чи місцевого бюджету;

г) внаслідок присвоєння юридичним особам спеціального статусу, застосовуються правові засоби надання дозволу останнім на право користування пільгами з оподаткування тощо.

Враховуючи наведені вище положення та визначені взаємні ознаки перемінних двох систем забезпечення прав фізичних та юридичних осіб у секторах господарської діяльності та застосування податкових зобов'язань, ми виділили наступні види юридичних елементів адміністративно-правового механізму забезпечення прав суб'єктів підприємницької діяльності в сфері оподаткування:

1) механізм організаційно-правового забезпечення – підсистема засобів та чинників, які спрямовані на:

а) розробку та впровадження державних цільових програм за відношенням до окремих категорій суб'єктів оподаткування;

б) офіційне роз'яснення компетентними органами публічного права положень законодавства, що торкаються предметної (документальної) форми виконання податкових зобов'язань (в т. ч. допустимі строки надання звітної документації органам державного контролю);

в) удосконалення норм права, що стосуються застосування податкових зобов'язань у ході здійснення уповноваженими особами правочинів від імені юридичних осіб за різними спрямуваннями (наприклад, відчуження об'єктів господарського призначення на користь підконтрольних їм комерційних структур);

г) усунення випадків невинуватого тяганини в частині реалізації процедурних відносин між суб'єктами оподаткування та відповідним колом державних органів тощо;

2) механізм матеріально-технічного забезпечення – підсистема взаємопов'язаних заходів щодо створення матеріальної бази та комфортних умов праці для суб'єктів публічного адміністрування, що розглядаються, а також законодавчо регламентований порядок реструктуризації чи оптимізації мережі органів забезпечення прав суб'єктів підприємницької діяльності в сфері оподаткування тощо;

3) механізм інформаційно-аналітичного забезпечення – підсистема засобів та умов, які сприяють реалізації та захисту прав організацій всіх форм власності та напрямів господарської діяльності чи фізичних осіб-підприємців у державному секторі застосування правових режимів оподаткування. З метою безперешкодної реалізації права на безоплатне отримання в контролюючих органах, у тому числі і через мережу Інтернет, інформацію про податки та збори (в т.ч. нормативно-правові акти, що їх регулюють), управління проектування та розробки інформаційних систем Департаменту розвитку інформаційних технологій Державної фіскальної служби України розробило та впровадило на офіційному порталі вказаного центрального органу виконавчої влади пошукову систему «Реєстр платників податків на додану вартість».

Висновок. Відповідно до п. 63.13 ст. 63 Податкового кодексу України з метою постійного забезпечення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб і фізичних осіб інформацією Центральний контролюючий орган оприлюднює на єдиному державному реєстраційному веб-порталі юридичних і фізичних осіб – підприємців і власно-офіційному веб-сайті дані про взяття на облік як платників податків юридичних осіб, їх відокремлених підрозділів і самозайнятих осіб не пізніше наступного робочого дня після взяття на облік [4] і т. п.

Література:

1. Алексеев С. С. Теория государства и права / С. С. Алексеев. – М., 2000. – 544 с.
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.
4. Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів: Наказ, Порядок, Форма Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1588 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1562-11>.

Черная А. М. Содержание механизма обеспечения прав субъектов предпринимательской деятельности в сфере налогообложения

Аннотация. В статье с целью достижения цели исследования проанализированы основные положения ряда нормативно-правовых актов и установлен перечень прав налогоплательщиков. Определен исчерпывающий перечень элементов правового обеспечения деятельности субъектов хозяйствования. Сделан вывод о взаимосвязи составляющих элементов исследуемого механизма, который включает в себя взаимосвязанные юридические средства, которые отмечаются комплексным характером и заключаются в применении легализованных форм воздействия.

Ключевые слова: механизм правового регулирования, субъект предпринимательской деятельности, права субъекта предпринимательской деятельности, субъект хозяйствования, сфера налогообложения, налогоплательщик.

Chorna A. Value of the mechanism ensuring the rights of entrepreneurs in the field of taxation

Summary. The article in order to achieve objectives of the study analyzes the main provisions of a number of legal acts and establishes a list of taxpayers' rights. The paper outlines a comprehensive list of elements of the legal support of businesses. The conclusion about the interconnectedness of the constituent elements of the studied mechanism, which includes interrelated legal means, characterized by complex nature and consisted in the use of legalized forms of influence, is made.

Key words: mechanism of legal regulation, subject of entrepreneurship, subject of subject of entrepreneurship, economic entity, taxation sphere, taxpayer.